

muhtasar
oruç ilmihâli

Emrah Orhan Kurugöllü

كتاب الصلاة
tevhid ve sünnet

Orijinal Adı:

Muhtasar Oruç İlmihâli

Yayına Hazırlık:

Tevhîd ve Sünnet

Kapak:

Adamakıllı Ad Works & Prepress

Yayın No:

2

Baskı-Cilt:

Mavera

Birinci Baskı

Temmuz 2012/Şaban 1433

Bütün Hakları Mahfûzdur.

TEVHİD VE SÜNNET YAYINEVİ

BURSA: Anadolu mah. Petrol sk. Pehlivan Apt. No: 11/3

Yıldırım/BURSA Tlf: (0224) 363 24 06

İSTANBUL: Kayışdağı mah. Akyazılı cad. 48/B Kat: 3

Ataşehir/İSTANBUL (0216) 314 95 81

www.tevhidvesunnet.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SUNUŞ

Allah'a hamd, Rasûlü Muhammed'e, âilesine ve ashâbına salât ve selâm ettikten sonra...

Hicretin 1433. senesi Ramazan ayına yaklaşırken, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in mîrâsından pay almaya gayretli bazı kardeşlerimizle, Hâfız İbn Hacer'in ahkâm hadîslerini derlediği kitabı *Bulûğu'l-Merâm*'ın oruç ile ilgili kısmını okuyup şerh etmeye başlamıştık. Bu esnâda, fâide tamam olsun diye, oruç ile ilgili hükümleri özet olarak düzenli ve tertibli bir şekilde bir araya getirme fikri doğdu.

Böylelikle, hem hadîsler okunurken zikredilen hüküm ve fâideler tekrarlanmış olur, hem de bu hüküm ve fâidelerin tertibli olması; bunları öğrenmek, ezberlemek ve ders halkalarında başkalarına öğretmek isteyenler için bir kolaylık olur diye düşündük.

Muhtasar Oruç İlmihâli, bu hâl ve düşüncelerle; bu işe liyâkâtsizliğimize ve taksirimize rağmen, yardım ve tevfiği Allah'tan isteyerek hazırlanmıştır.

Muhtasar Oruç İlmihâli'ni hazırlarken, âlimlerimizin fıkıh ve hadîs şerhi türünde yazdıkları bir çok eserden çokça istifâde ettik.

Asrımızdaki Ehl-i Sünnet imâmlarının fetvâ ve tercihlerini gözümüzün önünden ayırmadan, fukahânın ve muhaddislerin metodlarını cem' etmeye çalıştık. Zikredilen hükümleri, ekserisi Buhârî ve Müslim'den seçilmiş hadîsler ile delillendirdik.

Muhtasar Oruç İlmihâli'ni hazırlarken basılması yönünde bir niyyet ve beklentimiz yoktu. Bu kitapçık; istek ve teklifini geri çeviremeyeceğimiz, kardeşimiz Hüseyin Cinisli'nin ısrar, teşvîk ve himmeti ile elinize ulaşmıştır.

Bu kitapçığıdaki taksîr ve hatalar bizden, tevîk ve isâbet Rabbimizdendir.

Emrah Orhan Kurugöllü

24 Şaban 1433

MUHTASAR ORUÇ İLMİHÂLİ

1- Orucun Tanımı:

Dilimizde oruç kelimesi ile ifade edilen ibâdetin Arapça'daki asıl adı الصوم / *savm* veya الصيام / *siyâm*dir.

Arap dilinde *savm/siyâm*; *imsâk*, yani terk etmek, bir şeyden imtinâ etmek ve el çekmek anlamındadır.

İslâm Şeriatında ise; fecrin doğuşundan güneşin batışına kadar, yeme içme ve orucu bozan sâir işlerden imtinâ ederek yapılan bir ibâdetdir.

2- Orucun Rükunları:

Orucun rükunları üçtür:

1- Niyyet:

Oruç tutan kişinin belirli vakitler arasında, belirli bazı şeyleri terk ederek bununla Allah'a kulluk etmeyi kasdet-

mesidir. Zira, “ameller niyetlere göredir ve herkes için ancak niyet ettiği vardır.” (Buhârî ve Müslim)

2- İmsâk:

Oruç tutan kişinin, niyet ile beraber belirli vakitler arasında, şeriâtın orucu bozacağını beyân ettiği şeylerden imtinâ etmesidir.

3- Vakıt:

Oruç tutan kişinin, niyet ile beraber orucu bozan şeylerden imtinâ etmesinin, fecrin doğuşundan güneşin batışına kadar olmasıdır.

3- Ramazan Orucunun Hükümü:

Ramazan orucu; Kitâb, Sünnet ve icmâ' ile vâcibtir. Vâcib olduğunu inkâr eden İslâm Milleti'nden çıkar, kâfir ve mürted olur.

Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

“Ey îmân edenler! Sizden öncekilere farz kılındığı gibi, takvâli olasınız diye, oruç size de farz kılındı.” (Bakara, 183)

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurmuştur:

“İslâm beş temel üzerine binâ edilmiştir:

Allah'tan başka ibâdet edilmeye lâyık hak ma'bûd olmadığına ve Muhammed'in, Allah'ın Rasûlü olduğuna şahidlik etmek.

Namaz kılmak.

Zekât vermek.

Ramazan orucu tutmak.

Gücü yeten için Beytullah'ı hacetmek.” (Buhârî ve Müslim)

4- Ramazan Orucunun Fazîleti:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Kim *îmân edip ecrini Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa, o kişinin geçmiş günahları affolunur.*” (Buhârî ve Müslim)

5- Ramazan Orucuna Başlama:

Ramazan orucuna başlama şu iki şey ile olur:

1- Ramazan hilâlinin görülmesi.

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: “*Hilâlin görünmesi ile oruca başlayın.*” buyurmuştur. (Buhârî ve Müslim)

2- Şaban ayınının 29. günü akşamı hilâl görünmez veya hava şartları nedeniyle gözetlenmesi mümkün olmazsa, Şaban ayınının 30 güne tamamlanmasıyla olur.

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem: “*Hilâli göremezseniz Şaban ayını otuz güne tamamlayın.*” buyurmuştur. (Buhârî ve Müslim)

Ramazan hilâlinin bilimsel yollarla hesaplanmasına icmâ' ile i'tibâr ve i'timâd edilmez.

6- Orucun Şartları:

1- İslâm:

Oruç kâfire farz değildir. Tutması hâlinde geçerli de olmaz.

2- Akıl:

Oruç deliye farz değildir. Niyyeti geçerli olmayacağı için sahîh de olmaz. Zira “*Üç kişiden kalem kaldırılmıştır .... ve akıllanincaya veya kendine gelinceye kadar deliden.*” (Ebû Dâvûd)

3- Bulûğ:

Oruç bulûğ çağına gelmemiş çocuğa farz değildir. İhtilâm oluncaya kadar küçük çocuk, üzerinden kalem kaldırılmış üç kişiden birisidir.

Mümeyyiz olan çocuğun tuttuğu oruç, niyyetinin geçerli olmasından ötürü sahîhtir.

Bulûğ şu yollarla sâbit olur:

- a- İhtilâm veya başka bir yolla meninin gelmesi.
- b- Avret yerinde kılların çıkması.
- c- On beş yaşını doldurulması.
- d- Kızlar için adet kanamasının başlaması.

Söylenen sözü anlayıp cevap verebilen ortalama yedi yaşındaki çocuk *mümeyyiz* sayılır.

4- Sıhhat.

5- İkâmet.

6- Kudret.

7- Hayız ve Nifastan Tehâret.

Hayızlı ve nifaslı kadının oruç tutması farz değildir. Tutması hâlinde geçerli de olmaz. Bu günlerde tutamadığı oruçları temizlenince kaza eder.

8- Niyyet.

Niyyet, oruç tutmayı kasdetmek, oruca karar vermek demektir. Bu kasdetme kalp ile olur.

Sesli veya sessiz olarak niyyeti telaffuz etmek meşrû' ve câiz değildir.

Farz olan oruçlar için fecirden önce niyyet edilmesi şarttır.

Nafile oruçlarda, fecirden sonra birşey yememiş olmak şartı ile gün içerisinde yapılan niyyet geçerli olur.

7- Orucun Mustehabları ve Edebleri:

1- Sahûr Yemeđi Yemek:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: “Sahûr yapın! Zira sahûr yemeğinde bereket vardır.” (Buhârî ve Müslim)

2- Sahûru Geciktirmek:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in sahûru ile namaza başlaması arasında, bir kişinin elli âyet okuyabileceği kadar bir zaman vardı. (Buhârî)

3- İftarda Acele Etmek:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: “İnsanlar iftar etmede acele ettikleri müddetçe hayır üzerinde olmaya devam edeceklerdir.” (Buhârî ve Müslim)

4- İftarı Rutab (Yaş Hurma) ile, Yoksa Hurma ile, O da Yoksa Su ile Açmak:

“Nebî sallallahu aleyhi ve sellem namazı kılmadan önce birkaç rutab ile orucunu açardı. Rutab yoksa hurma ile açar, hurma da yoksa birkaç yudum su içerdi.” (Ebû Dâvûd ve Tirmizî)

5- İftarda Şöyle Dua Etmek:

«ذَهَبَ الظَّمْأُ وَأَبْتَلَّتِ الْعُرُوقُ وَثَبَتَ الْأَجْرُ إِنِ شَاءَ
اللَّهُ.»

“Susuzluk gitti, damarlar ıslandı ve ecir hâsıl oldu inşâallah.” (Ebû Dâvûd)

6- Kötü Sözden, Kötü Amelden ve Câhilce Davranışlardan Kaçınmak:

“Kötü söz ve amel ile câhillik yapmayı bırakmayan kişinin, yemesini ve içmesini bırakmasına Allah'ın ihtiyacı yoktur.” (Buhârî)

7- Kendisine Söven veya Sataşana “Ben Oruçluyum”
Diye Cevap Vermek:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Birisi kendisine söver veya sataşırsa ‘Ben Oruçluyum!’ desin.” (Buhârî ve Müslim)

8- Cömert Olmak:

“Nebî sallallahu aleyhi ve sellem hayırda insanların en cömerti idi. En cömert olduğu zaman da, Ramazan’da Cibrîl ile görüştüğü zamanlardı.” (Buhârî ve Müslim)

9- Kur’ân Okumak ve Mudârese Etmek:

“Cibrîl Ramazan’ın her gecesi onunla (Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile) buluşurdu ve aralarında Kur’ân’ı mudârese ederlerdi.” (Buhârî ve Müslim)

10- Ramazan’ın Son On Gününde İbâdete Daha Gayretli Olmak:

“Ramazan’ın son on günü girince, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem uçkurunu bağlar, gecesini ihyâ eder ve âilesini de uyandırır.” (Buhârî ve Müslim)

8- Orucu Bozan Şeyler:

1- Cimâ Etmek (Cinsel İlişkiye Girmek):

Ramazan günü oruçlu iken cimâ eden kimsenin tevbe ve istiğfâr edip o günü kaza etmesi, bununla beraber keffâret cezâsını yerine getirmesi gerekir.

Keffâret;

a- Köle azâd etme ile,

b- Eğer bulamaz ise iki ay ara vermeden peşpeşe oruç tutma ile,

c- Buna da gücü yetmezse altmış fakiri doyurma ile olur.

Keffâret cezâsı sadece, orucun cimâ ile bozulması hâlinde gereklidir.

Oruç, cimâ dışındaki şeylerle bozulunca yalnızca kazâ gerekir.

2- Kişinin Kendi İrâde ve Fiiyle Menisini Getirmesi:

Oruç tutan kimse kendi irâdesi ve bakmak, öpmek, dokunmak ve sevişmek gibi eylemleri ile menisini inzâl ederse orucu bozulur.

İhtilâm olarak veya birşey yapmadan ve söylemeden mücerred düşünme ve hayal etme ile meni gelirse oruç bozulmaz.

3- Kasden Yemek İçmek.

4- Yeme İçme Hükümünde Olan İğne ve Serumlar Kullanmak.

5- Bilerek Kusmak:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“İstem dışı kusan kimseye kaza gerekmez. Kasıtlı olarak kusan kimse ise orucunu kaza etsin.” (Ebû Dâvûd ve Tirmizî)

6- Hayız ve Nifas Kanının Çıkması:

9- Orucu Bozmayan Şeyler:

1- Unutarak Yemek, İçmek, Cimâ Etmek:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Kim oruçlu iken unutur da yer ve içerse, orucuna devam et-sin. Hakikatte onu yedirip içiren Allah'tır.” (Buhârî ve Müslim)

2- Cünüb Olarak Sabahlamak:

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem âilesiyle girdiği ilişki sebebiyle cünüb olarak fecri eder, sonra gusledip orucunu tutardı.” (Buhârî ve Müslim)

3- Mezi Gelse Bile Öpmek ve Sevişmek:

“Nebî sallallahu aleyhi ve sellem oruçlu iken eşlerini öper ve onlarla sevişirdi.” (Buhârî Müslim)

4- Hacamat Yaptırmak veya Kan Vermek:

“Nebî sallallahu aleyhi ve sellem oruçlu iken hacamat yaptırmıştır.” (Buhârî) ve “Oruçlu kimsenin hacamat yaptırmasına ruhsat vermiştir.” (Nesâî, Sunenu'l-Kubrâ)

5- Kan Almak.

6- Serinlemek Kasdı ile Dahi Olsa Yıkanmak ve Yüzmek:

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem oruçlu iken susuzluk veya sıcak nedeniyle başından aşağı su dökündü.” (Ebû Dâvûd)

7- Misvak veya Diş Fırçası ve Macunu Kullanmak.

8- Koku veya Buhur Kullanmak ve Koklamak.

9- Sürme Çekmek.

10- Göz, Kulak ve Burun Damlası Kullanmak:

Tatları boğazda hissedilse bile, ne şeriat, ne lûgat ne de âdet açısından yeme ve içme kapsamına girmedikleri için orucu bozmazlar.

11- Gıda Yerine Geçmeyen İğne, Serum ve Fitil Kullanmak.

12- Astım ve Benzeri Hastaların Kullandığı Fısfıs, Dil Altı Hapları ve Gargara Yapılan İlaçlar Kullanmak.

13- Ağız Dolusu Bile Olsa İstem Dışı Kusmak.

14- Kasıtsız Olarak Boğaza Toz, Yağmur, Kar ve Benzeri Şeylerin Kaçması.

15- Kasıtsız Olarak Su, Diş Macunu, Gargara İlacı ve Benzeri Şeyleri Yutmak.

16- Tükrük ve Balgam Yutmak.

17- Diş Arasında Kalmış Yemek Artıklarını Yutmak.

10- Oruç Tutmamaları İçin Ruhsat Verilmiş Kimse- ler:

1- Hasta Olanlar:

Oruç tutmaya gücü yetmeyen veya oruçtan dolayı meşakkat çekecek olan hastaların oruç tutmamalarına ruhsat verilmiştir.

Hastalık nedeniyle oruç tutmayanlar tutmadıkları günleri iyileşince kaza ederler.

Hastanın;

a- Oruç tutması kendisine bir zarar veya meşakkat vermiyorsa oruç tutması farzdır.

b- Oruç tutması kendisine bir zarar vermiyor ancak meşakkat veriyorsa oruç tutmaması daha evlâdır.

c- Oruç tutması kendisine bir zarar verecekse tutması câiz değildir.

2- Yolcu Olanlar:

Mübah bir yolculuk ile ikâmet hâlinde olmayan kimse-lerin, yolculuk hâlleri sona erinceye kadar oruç tutmama-larına ruhsat verilmiştir.

Yolculuk nedeniyle oruç tutmayanlar, yolculuk bitince tutmadıkları günleri kaza ederler.

Yolcunun;

a- Oruç tutması kendisine bir meşakkat veriyorsa tutmaması,

b- Oruç tutması kendisine bir meşakkat vermiyorsa tutması daha efdaldır.

3- Yaşlılık veya İyileşmesi Umulmayan Hastalık Sebebiyle Oruç Tutmaktan Devamlı Sûrette Âciz Olanlar:

Böyle kimseler de oruç tutmaz, tutmadıkları her gün için bir fakiri doyururlar.

Fakir doyurmak, oruç tutulmayan günler sayısınca fakire yarım sa' pişmemiş gıda maddesi vermek ile olabileceği gibi, yemek pişirip tutulmayan günler sayısınca fakiri davet ederek yedirmek ile de olur.

4- Hamile ve Emzikli Kadınlar:

Hamile ve emzikli kadınların oruç tutmaya güçleri yetmez ya da oruçtan dolayı kendileri veya çocukları ya da her ikisi dolayısıyla endişelenirlerse, oruç tutmamalarına ruhsat verilmiştir.

Hamile ve emzikli kadınlar bu sebeplerle tutamadıkları oruç için her gün başına bir fakiri doyurur, bu günleri ayrıca kaza etmezler.

İbn Abbâs radiyallahu anhumâ şöyle demiştir:

“Hamile kadın kendisi için, emzikli kadın da çocuğu için endişelenirse, Ramazan orucunu tutmayabilir. Tutmadığı her gün için bir fakiri doyurur. Orucu kaza etmez.” (Taberî)

İbn Ömer radiyallahu anhumâ'nın hanımı hamile iken orucu nasıl yapacağını sormuş, o da: “Orucunu bozabilirsin. Her gün için bir fakiri doyurur, kaza da etmezsin.” demiştir. (Dârakutnî)

Sahâbe arasında onlara muhâlefet eden de yoktur. (İbn Kudâme)

11- Mustehab Olan Oruçlar:

1- Şevval Ayında Altı Gün Oruç Tutmak:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Kim Ramazan orucunu tutup ardından Şevvâl ayında altı gün daha tutarsa, bütün sene oruç tutmuş gibi olur.” (Müslim)

2- Muharrem Ayında Oruç Tutmak:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Ramazan'dan sonra en fazîletli oruç, Allah'ın muharrem ayında tutulan oruçtur.” (Müslim)

3- Aşûre Günü Oruç Tutmak:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Aşûre günü tutulan orucun, önceki sene için keffâret olmasını Allah'tan umuyorum.” (Müslim)

4- Şaban Ayında Çokça Oruç Tutmak:

Âişe radiyallahu anhâ şöyle demiştir:

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Ramazan dışında herhangi bir ayı tamamıyla oruçlu geçirdiğini görmedim. Şaban ayından daha fazla oruç tuttuğu bir ay da görmedim.” (Buhârî ve Müslim)

5- Arefe Günü Oruç Tutmak:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Arefe günü tutulan oruç, geçen seneye ve gelecek seneye keffâret olur.” (Müslim)

6- Pazartesi ve Perşembe Günleri Oruç Tutmak:

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Pazartesi ve Perşembe günleri oruç tutmaya gayret ederdi.” (Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce)

7- Her Aydan Üç Günü Oruç Tutmak:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Her aydan üç günü oruç tut. Zira hasenâta on misli karşılık verilir. Böylece bütün sene oruç tutmuş gibi olunur.” (Buhârî ve Müslim)

8- Dâvûd aleyhisselâm Orucu:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Allah'ın en sevdiği oruç, Dâvûd aleyhisselâm'ın orucudur. ... O, bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı.” (Buhârî ve Müslim)

12- Yasak Olan Oruçlar:

1- Bayram Günleri Oruç Tutmak:

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şu iki günde oruç tutulmasını yasakladı. Ramazan bayramı günü ve kurban bayramı günü.” (Buhârî ve Müslim)

2- Teşrik Günleri (Kurban Bayramının 2., 3. ve 4. Günleri) Oruç Tutmak:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Teşrik günleri, yeme içme günleridir.” (Müslim)

3- Tek Başına Cuma Günü Oruç Tutmak:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Sizden biriniz öncesinde bir gün tutmamışsa veya sonrasında bir gün tutmayacaksa Cuma günü oruç tutmasın.” (Buhârî ve Müslim)

4- Dehr Orucu Tutmak (Senenin Tamamını Oruçla Geçirmek):

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Bütün seneyi oruçlu geçiren, aslında hiç oruç tutmamıştır.”
(Buhârî ve Müslim)

5- Şek Günü Oruç Tutmak:

Şek günü, Şaban ayının 29. günü havanın kapalı olması nedeniyle hilâlin gözetlenemediği, dolayısıyla Ramazan'ın birinci günü olduğundan şüphe edilen ve Şaban'ın 30. günü olarak i'tibâr edilen gündür.

“Şek gününde oruç tutan, Ebu'l-Kâsım sallallahu aleyhi ve sellem'e isyân etmiştir.” (Ebû Dâvûd ve Tirmizî)

6- Ramazandan Bir veya İki Gün Önce Oruç Tutmak:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Sizden biriniz Ramazan'ın bir veya iki gün öncesinde oruç tutmasın. Ancak tutageldiği oruç o günlere denk gelen kişi orucunu tutabilir.” (Buhârî ve Müslim)

7- Kadının Kocasından İzinsiz Nâfile Oruç Tutması:

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Kocası yanında olan kadın, onun izni olmadan oruç tutamaz.” (Buhârî ve Müslim)

8- Visâl Orucu Tutmak:

Visâl orucu, iftar ve sahûr yapmadan iki veya daha fazla günün orucunu peşpeşe tutmaktır.

Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Visâl orucu tutmayın. Sizden biriniz visâl orucu tutmak isterse, sahûra kadar visâl yapabilir.” (Buhârî)